

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Meerkerk; Ds. H.C. van der Ent, Dordrecht-Centrum; Ds. H. van Leeuwen, Driebergen; Ds. L.W. van der Meij, Zaamslag; Ds. D. Slagboom, Katwijk aan Zee; Ds. M.C. Tanis, Slidrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Bunschoten; Ds. P. van Zonneveld, Doornspijk; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Het teken des Bloeds

„Wanneer Ik het bloed zie, zal ik
Uliden voorbijgaan”. Exodus 12 : 13.

Welk een vreselijke nacht brak er aan voor Farao en de Egyptenaren, toen de Heere hen treffen kwam met de tiende plaag en al de eerstgeborenen in Egypteland sloeg.

De Heere liet aan de Farao Zijn sterke arm en Zijn machtige hand blijken. De dood klom door de vensters der woningen binnen. Overal verlies, overal rouw, in elke woning geschrei!

Maar bij Israël zou geen dode zijn. Maar waarom dan niet? Daar is een wondere, beschermde hand over dat volk uitgestrekt in die nacht van rouw en ellende. En het geheim dier sparende liefde Gods ligt in deze woorden uitgedrukt: „Wanneer Ik het bloed zie, zal Ik Uliden voorbijgaan”.

Mozes had, op Gods bevel, aan Israël geboden om een lam te slachten en het bloed van het lam aan de deurposten te strijken. Waar dat bloed aan de deurpost is, zal de verderfengel voorbijgaan.

Dat bloed zal Israël dus tot een teken zijn. Allereerst tot een teken van schuldbelijdenis, een uitspake des doods.

Gans het volk uit Abraham gesproten ligt met geheel Egypte onder de vloek en het oordeel Gods. Ook Israël, ja gans het menselijk geslacht, dus ook gij en ik, vanwege de zonde en ongerechtigheden, ontkomen niet aan des Heeren straffende gerechtigheid. Als Hij in het recht gaat treden, dan gaat dat recht over allen. En dan maakt het geen verschil Egyptenaar, of Israëliet, zij zijn gelijkelijk aan het rechtvaardig vonnis Gods onderworpen. Want daar is geen onderscheid, zij hebben allen gezondigd en derven de heerlijkheid Gods. Ook Israël moet dus sterven — het bloed aan de deurposten predikt dat duidelijk genoeg — daar is een borgtocht, een **plaatsvervanger**. Hun zonden hun schuld, hun oordeel, hun vloek, hun dood is op het lam gelegd, en nu is het bloed aan de deurposten gelijk hun oordeel en hun vrijspraak, hun dood en hun leven, hun schuld en hun vergeving. In die vreselijke nacht in Egypte was dus voor Israël door het Paaslam, een voorbijgaan van de verdervende engel en een verlossing van de banden der dienstbaarheid.

Wat ligt dan in het Pascha de Christus levend afgebeeld, want immers was er geen kracht in het bloed van het dier, om de almachtige wrake van rechtvaardig God te keren, maar alleen in het bloed van Hem, Die door de eeuwige Geest Zichzelve God onstraffelijk opgeofferd heeft.

Mij dunkt, Mozes heeft op dit Lam Gods geblikt, hier in bloed afgebeeld. Mozes ziet zich achter dit bloed van de Heere Jezus verborgen. Ook hij en Israël met hem, moesten voor eeuwig verloren gaan, indien het bloed van een eeuwige Christus hun niet dekte.

En zie hier nu die trouwe Godsmen. Terwijl ook hij in een met bloed bestreken woning verkeert in Egyptes rouwnacht, horen wij hem in de taal des geloofs zeker dichter voorzingen:

Mijn zonden al, en zonder tal,
Zijn mij om Jezus wil vergeven.
Ik had de eeuw'ge dood verdiend,
Maar Hij schonk mij een eeuwige leven.

Is dat bloed van Jezus ook reeds uw vrijspraak? Weet ge voor wie dit bloed der verlossing en bevrijding is? Voor die in de banden des doods en de boeien der zonden gekluisterd zitten en in de banden hun geschrei doen opklinken tot in de oren van de Heere Zebaoth. Voor hen die door waarachtige wedergeboorte, als een geestelijk Israël hebben leren roepen om genade en geen recht. Dan gedenkt de Heere Zijn verbond en krachtens dat verbond kent de Heere degenen die de Zijnen zijn. Weet ge voor wie dit bloed dierbaar, noodzakelijk, algenoegzaam en gepast zal zijn? Voor hen alleen, die alle hope en redding, aan hun zijde, verloren hebben.

O, dat dit bloed dan niet veracht, maar begeerd mocht worden. Wie weet hoe spoedig of de engel des verderfs onze woning zal binnentreden. Dan kan geen doop, noch belijdenis, of uiterlijke vormen ons redden. Maar alleen het bloed van Jezus Christus, eenmaal geofferd om veler zonden weg te nemen.

Eeuwig, onbegrepen, zalig wonder, in dat bloed, in Christus borgwerk, is de verschooning. Dat bloed bedekt en reinigt van alle zonden. Achter dat bloed behoeven wij geen gericht, geen oordeel, geen vloek, geen vordering, geen dood en hel te vrezen. Achter dat bloed zijn wij volkomen veilig. De Heere Zelf zegt: „Indien Ik het bloed zie, zal Ik Uliden voorbijgaan”.

Kostelijke weg, heerlijke weg, in Jezus Christus gebaad voor een inzicht zelf verloren volk.

Ds. M.C. Tanis.

Uit het land van de Bijbel

6

Het huiselijk leven (vervolg)

We hebben een en ander besproken over de „bewoning” en wel allereerst over de bouw van de huizen. Zo was er het wonen in tenten als de oudste bewoning. Dan de „dorpswoningen”, de meer eenvoudige huizen en ten derde: de grotere huizen van de rijkere bewoners, zoals van de „overste der synagoge”.

Zo bestond de bevolking oudtijds in drie soorten: a. de boerenstand (Fellâhien); b. die van kooplieden (de Belladien) en c. die van de schaapherders (De Bedawien). Elke stand had een eigen kleding en gewoonten.

Thans een en ander over het afleggen van „bezoeken”.

De gastvrijheid was zeer groot. Deze vloede voort uit het „op reis gaan”. Het overnachten buitenshuis was voor de reiziger altijd zeer gevaarlijk in verband met 't wildgedierte en het overvallen worden door rovers. We denken hier bijvoorbeeld aan de gelijkenis van de „barmhartige Samaritaan”.

Zo werd een reiziger al gauw binnengeropen en werd hem zelfs het beste voorgezet. Deed men dat echter niet, dan was zulks een belediging. Daarom sprak Jezus Zijn vermanend woord: „Alle dingen dan, die gij wilt, dat u de mensen zouden doen, doet gij hun ook alto; want dat is de wet en de profeten”. (Mattheus 7 : 12)

Het was ook een vaste gewoonte bij het afleggen van een bezoek een **geschenk** mee te brengen.

We lezen in I Samuël 9 over Saul en zijn

Van de administratie

Het was bij de administratie ook te merken dat het vakantietijd was. Toch mochten we nog 3 nieuwe abonnees noteren en ontvingen we f 115,— aan giften. We ontvingen enkele keren het blad terug dat bestemd was voor A. v. Velzen, Tuindorp 35, 4741 CA Arnemuiden met de aantekening „vertrokken”. Wie kan ons aan het nieuwe adres helpen? Bij voorbaat dank. Heeft u al voorbereidingen getroffen om 27 augustus naar de ontmoetingsdag te Kampen te gaan?

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel 01720-74202, giro 704350.

Van de Redactie

1. **Brochures.** We willen weer wijzen op de brochure, waarin zijn opgenomen de artikelen van Ds. Van der Meij in ons blad over **Onze verhouding tot de Ned. Geref. Kerken**. De prijs is slechts f 1,— per exemplaar, vermeerderd met de verzendkosten. Als dit nummer verschijnt hoop ik weer terug te zijn. Men kan dan bij mij bestellen, telefonisch of schriftelijk.

2. **Boeken.** Ik wil herinneren aan wat ik in het vorige nummer daarover schreef. Op dit ogenblik — het is 15 juli — kan ik nog geen nadere mededelingen doen.

3. **Ontmoetingsdag te Kampen.** Ik mag verwijzen naar wat ik in het vorige nummer daaromtrent vermeldde. Elders vindt men in dit nummer nog het programma. Hier wil ik alle opwekken D.V. de ontmoetingsdag te bezoeken. Wanneer men de zaak een beetje organiseert kunnen er bussen vol uit vele plaatsen komen! De Heere heeft al vele malen een goede dag gegeven. We hopen, dat de Heere het ook deze keer wel maakt.

4. **School voor Dundas en Hamilton.** Ik ontving een gift van f 25,— van MMR en een gift van f 50,— van JvZR. Hartelijk dank. Het is bemoedigend voor onze mensen aldaar dat er telkens giften van meeleven uit ons land komen.

B.

vader Kis. Toen diens ezinnen zoek waren, ging Saul erop uit om ze te zoeken. Deze niet vindende, gaf Saul's jongen de raad om naar de stad te gaan en te informeren bij de „man Gods”, de „Ziener”. Maar ze hadden geen geld genoeg voor een z.g.n. „geschenk”. We lezen in I Sam. 9 vs. 7: „Toen zeide Saul tot zijn jongen: Maar zie, zo wij gaan, wat zullen wij toch die man brengen?” En even verder lezen we: „En wij hebben geen gaven, om die man te brengen”. Maar in de hand van deze

Ontvangst van gasten

jongen was nog over: het vierendeel van een zilveren sikkkel.

En nu het volgende over de „ontvangst” bij het bezoek aan een rijke ingezetene.

Alles ging er correct naar toe, ja, hoffelijk! nadat men binnengelaten is, komt een bediende en trekt de sandalen af van de voeten van de gast, terwijl een andere bediende komt met de waterkan om de voeten van de gast te wassen.

Hier worden wij herinnerd aan de „voetwassing” van de discipelen door de Heere Jezus Zelf en dat was zeer beschamend. De Heere verbond daaraan de volgende les, toen Hij tot hen sprak hetgeen wij lezen in Johannes 13 de verzen 13 t/m 15:

„Gij heet Mij Meester en Heere; en gij zegt wel, want Ik ben het.

Indien dan Ik, de Heere en de Meester, uw voeten gewassen heb, zo zijt gij ook schuldig, elkanders voeten te wassen. Want Ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat, gelijkewijls Ik u gedaan heb, gijlieden ook doet”.

Op de voetwassing van de gast volgde de **BEGROETING** van de heer des huises, die dan de gast tegemoet trad met de woorden: „Komt in, gij gezegende des Heeren”. Deze begroetende woorden sprak Laħan tot Jacob bij hun ontmoeting van elkander.

Zo lezen we ook van een begroeting tussen Boaz en zijn maaiers. Boaz zeide „De Heere zij met ulieden”. Daarop antwoordden de maaiers: „De Heere zegene u”.

Ook vroeg men dan naar de welstand van de gast. Zo moest Gehazi, de knecht van Eliza, aan de Sunamitische vrouw vragen bij haar komst tot Eliza na de dood van haar kind: „Is het wel met u? Is het wel met uw man? Is het wel met uw kind? Nu hadden deze vragen wel een droevige achtergrond bij deze ontmoeting, maar naar gewoonte was dat toch wel de normale vraag.

Wanneer men iemand met meerdere eer wilde begroeten, dan sprak men die persoon aan met „Mijn vader”, zoals we dat lezen bij de ontmoeting van de „zonen der profeten” en Eliza, na Elia’s hemelvaart.

We komen nu tot het geven van de **KUS** aan elkander, de „kus der vriendschap”.

De Oosterse landen kenmerken zich door veel handelingen en gewoonten **buitenshuis**. Waarom? Omdat dit verband houdt met het droge, warme klimaat. Vandaar dus is het, dat weinig „binnenshuis” wordt gedaan. Bijzonder merkwaardig is het vaak de gewoonte om elkander te kussen in het openbaar. Ook het feit, dat personen elkan- der kussen, die helemaal niet tot elkaars **naaste** betrekkingen en geliefden behoren. Daarom is het dan ook niet te verwonderen, dat er wel 50 maal sprake is van het kussen van elkaar.

Zo is er sprake van verschillende **wijzen** van kussen.

Men kende het kussen a) op de **hand**; b) het kussen van de **voet**; c) het kussen van de **grond** en de **klederzoom**.

De „handkus”.

Zij was teken van de gewone wijze van „onderwerping” aan hogere personen en alzo hun gezag erkennend.

Wanneer een arm iemand zulk een hogere

persoon om een zekere dienst vroeg en dat men hem daarvoor een bewijs van dankbaar- heid wilde geven, dan nam die arme man de vingertoppen van de rechterhand van de rijke in zijn beide handen, boog het hoofd en bracht dan de bovenkant van de hand des rijken aan zijn lippen, drukte er een kus op (of snel enkele kussen) en hief dan de hand van de rijke op en drukte die tegen zijn voorhoofd. Dat was dus meer dan een gewone begroeting.

De „voetkus” was gebruikelijk, wanneer men „vergeving” wilde ontvangen wegens belediging van een persoon van aanzien, dan bracht men hem de „voetkus”. Men raakte dan diens voeten aan met de rechterhand, kuste daarna die hand en legde dan diens hand op het eigen voorhoofd.

De nederigste wijze van onderwerping betoonde men door de voeten zelf te kussen. We worden hier gewezen op de „wenende zondares” in het huis van Simon, de farizeër. Zo sprak Jezus tot Simon:

„Gij hebt Mij geen kus gegeven; maar deze, van dat zij ingekomen is, heeft niet nagelaten Mijn Voeten te kussen”. (Lukas 7 : 45).

Dan was er ook het gebruik: de **grond** te kussen. Dat was een bewijs van volkomen **onderwerping** en een zeer nederige wijze van eerbetoon door overwonnen vijanden. Men bukte zich neer om zo de grond met de rechterhand aan te raken en dan de hand te kussen en tegen het voorhoofd te drukken. Daarop wijst psalm 72 : 9, waar we lezen:

„De ingezetenen van dorre plaatsen (dat zijn de bewoners der woestijn) zullen voor Hem nederbuigen en Zijn vijanden zullen het stof lekken”.

Dat betekent dus: zij zullen de lippen drukken op de stoffige bodem, die zijn voeten gedrukt hebben.

Ook Jesaja 49 : 23 wijst op deze wijze van onderwerping. We lezen daar:

„Zij zullen zich voor u buigen met het aangezicht ter aarde, en zij zullen het stof uwer voeten lekken”.

En zingen we niet met de dichter van psalm 72 : 6:

„Ja, elk der vorsten zal zich buigen en vallen voor Hem neêr”.

Kennt ook u dat diepe buigen voor God, belijdend uw zonden en schuld, smekend om Zijn ontferming en genade, zoals die tolle- naar in de tempel?

Zo was er ook nog een andere manier van gewillige onderworpenheid en wel door het ondereind van het lange, golvende kleed van een aanzienlijk persoon te grijpen en te kussen. Dat ging dus ook gepaard met een zich diep neerbuigen. Een voorbeeld daarvan vinden we bij koning Saul, die in zijn wanhoop de slip van Samuël’s mantel greep, om hem te bewegen, dat hij Saul zou helpen. Zeker wel met de bedoeling om het onder- eind van Samuël’s mantel te kussen.

Daartegen over was wel de betekenisvolle profetie in dit verband, welke we lezen in Zacharia 8 : 23:

„Alzo zegt de Heere der heirscharen: Het zal in die dagen geschieden, dat tien mannen, uit allerlei tongen der heidenen, grijpen zullen, ja, de slip grijpen zullen van een Joodse man, zeggende: Wij zullen met ulieden gaan, want wij hebben gehoord, dat God met ulieden is”.

Lezer(es)! Kan dat ook van u gezegd worden? Is u òók al zulk een overwonnene geworden met ootmoedige, dienstwillig- gemaakte onderwerping aan de Heere?

De uitdrukking „Dat 10 mannen de slip zullen grijpen van een Joodse man” wijst dus op een zich tot de grond nederbuigen. Dat moest ook die bloedvloeiende vrouw doen, ten einde de **zoom** van Jezus’-kleed aan te raken en zo genezing mocht ontvangen. Dat „aanraken” van de zoom van Jezus’ kleed was dus een kostelijke en heilzame daad des geloofs!

Kent u daarvan òók iets, gel.lezer(es)?

Hebt u ook de rijke zegen mogen ontvangen van wat de dichter van de Messiaanse psalm twee zo ernstig de rechters der aarde voorhield:

„Kust den Zoon, opdat Hij niet toorne en gij op de weg vergaat”?

Ja, kent u ook iets van die kostelijke ervaring: „Eén kus van Jezus’ Mond is meer waard dan al die zwarte grond”!

D.V. volgende keer een en ander over: het kussen van een „geschrift” en van de

opwekking van de apostel in Romeinen 16 : 16: „Groet elkander met een heilige kus”.

Dr.

Ds. v. L.

IN DE BEGINNE

Genesis Eén tot Drie en het Gezag van de Heilige Schrift

door Prof. Dr. Edward J. Young

12

8. Zijn er Twee Berichten van de Schepping?

Wie een moderne Inleiding tot het Oude Testament ter hand neemt, zal waarschijn- lijk opmerken dat men beweert dat Genesis twee berichten van de schepping geeft. Enkele jaren geleden verscheen het boek: „**De Bijbel als het Woord van God**”. Dit boek leert dat de Bijbel het Woord van God is, maar ook tevens het woord van mensen. Als reden voor het laatste wordt gegeven dat er fouten of vergissingen in de Bijbel staan. Zodra iemand deze vergissingen gaat opsom- men, weet je wel wat er zo ongeveer komt. Men begint dan met te vertellen dat één van de fouten in de Bijbel is, dat er twee berichten van de schepping zijn, een in het eerste hoofdstuk en een in het tweede hoofdstuk van Genesis en dat deze berichten tegenstrijdig zijn. Ik weet niet wanneer deze nogal vrij algemene opvatting voor het eerst opgang maakte. Zij is gebaseerd op de **veronderstelling** dat de Pentateuch is samen- gesteld uit een aantal documenten. Een van deze is het zogenaamde priesterlijke docu- ment P. Een ander is het Jehovah document. Dit laatste is gecombineerd met het Elohis- tische document E, zo krijgt men JE. Men zegt dat het eerste hoofdstuk van Genesis zijn oorsprong vindt in het priesterlijke docu- ment P, terwijl het tweede hoofdstuk tot JE behoort.

De bewering is dat zij twee geheel verschil- lende achtergronden en standpunten ver- tegenwoordigen. Zo ziet men een vergissing, een tegenstelling meteen in het begin van de Bijbel

Het lijkt mij toe dat deze theorie van bronnensplitsing een psychologische moei- lijkheid met zich meebrengt. Indien het juist zou zijn, dat de Pentateuch bestaat uit een aantal documenten die door een redactor tot één geheel werden gemaakt, dan moet de erkenning volgen dat de Pentateuch een zeer merkwaardig werk is. Het is niet het soort geschrift dat velen zouden kunnen vervaar- digen. Ongetwijfeld is het één van de grootste geschriften die er bestaan. Degenen die er verantwoordelijk voor was, was een kuns- tenaar en een genie. Zo indien deze redactor verantwoordelijk was voor de vorm waarin het nu is, wie hij ook was, hij moet een buitengewoon iemand geweest zijn. Zou zulk een genie niet hebben gerealiseerd dat het niet verstandig was om twee tegenstrijdige berichten samen te voegen? Maar tot de opkomst van de moderne wetenschap schijnt niemand het ooit te hebben opgemerkt dat hier twee tegenstrijdige berichten van de schepping waren.

We gaan nu Genesis iets nader beschouwen en vragen: Zijn er werkelijk twee tegen- strijdige berichten van de schepping? Naar mijn mening hebben de critici die met deze redactor voor de dag zijn gekomen veel grotere problemen gemaakt dan enig **probleem** dat men de Bijbel zelf vindt. Dus vraag ik weer: Is er werkelijk een tegenstrijdigheid aan het begin van de Bijbel?

En mijn antwoord is: In het geheel niet. We behoeven alleen maar te lezen wat er werkelijk in de Bijbel staat. Wanneer iemand zegt dat er een vergissing in de Bijbel is, lees dan de Bijbel en zie wat er precies staat. Begin niet met discussies zonder de Bijbel te raadplegen. Wanneer u precies weet wat er in de Bijbel staat, verdwijnt de zogenaamde vergissing meestal. Zo laat ons nu zien wat er in het tweede hoofdstuk van Genesis staat.

God rust

We hebben reeds opgemerkt dat het eerste hoofdstuk chronologisch is. Het handelt over de schepping aller dingen. Voorts dat God de aarde voor de mens bewoonbaar maakte. Daarna hebben we gezien dat God ver- klaarde dat alles wat Hij gemaakt had zeer goed was.

De eerste verzen van hoofdstuk, twee

vermelden ons dat God rustte, dat wil zeggen, dat Zijn werk beëindigd was. We willen hier nog even iets opmerken aangaande de eerste verzen van het tweede hoofdstuk. Het Hebreeuws, en ook de Engelse (en Nederlandse) vertaling vermelden dat God rustte op de zevende dag. Op die dag „volbracht God Zijn werk dat Hij gemaakt had, en Hij fustte op de zevende dag van al Zijn werk dat Hij gemaakt had” (vers 2). Indien u de Griekse vertaling, de Septuaginta, bijzonderlijk Codex B, raadpleegt, zult u bemerken dat er staat: „En God beëindigde op de zesde dag Zijn werk dat Hij gemaakt had”. Dat wil zeggen, het Grieks vervangt „de zesde” voor „de zevende”. Waarom is dat zo? Ik denk dat de Griekse vertalers voelden dat als men vertaalt: „God volbracht Zijn werk op de zevende dag” dat dit impliceert dat God nog even op de zevende dag had gewerkt voordat Hij Zijn werk beëindigd had. Indien ik bijvoorbeeld zeg, dat ik het verven van het huis vandaag klaar had, betekent dat, dat ik vandaag nog geverfd heb en dat ik vandaag klaar kwam.

Zo redeneerde waarschijnlijk de Griekse vertalers dat indien God Zijn werk op de zevende dag beëindigde dat Hij nog even op die dag gewerkt moet hebben en toen is opgehouden. Maar er is geen noodzaak om deze emendatie of verbetering te maken die de Grieken nodig achtten. We kunnen de Hebreeuwse tekst eenvoudig laten staan zoals die is. De vorm van het werkwoord dat hier gebruikt is, is dikwijls verklarend en het betekent: En God verklaarde op de zevende dag het werk dat Hij gemaakt had beëindigd. Er wordt niet gezegd dat Hij op de zevende dag werkte. Indien de Griekse vertalers het Hebreeuwse beter hadden gekend, zouden zij deze fout niet hebben gemaakt. Het werkwoord wordt dikwijls in deze verklarende zin gebruikt. In het Arabisch heeft men het zelfde taalgebruik. Het komt ook voor in de Koran. Mohammed verklaart dikwijls iemand voor een leugenaar — waarschijnlijk een van zijn lievelingsuitdrukkingen.

N.B. Het copyright van deze vertaling van „In the Beginning” door Prof. Dr. E.J. Young berust bij „The Banner of Truth Trust”.

Leven naar Gods wil

Wat zegt het Nieuwe Testament

Wat zegt het Nieuwe Testament? Die vraag hebben we na het laatste artikel overgehouden. U weet het: we hebben het over de „vorm” van het huwelijk. Zo langzamerhand weet u ook wel, dat we dat woord „vorm” niet moeten beminnen, maar dat we erover schrijven omdat velen zeggen: de vormgeving bij het huwelijk is niet belangrijk, als je maar van elkaar houdt en elkaar trouw blijft is het al goed. Zonder gemeentehuis ben je feitelijk ook getrouwd.

Eén en ander hebben we over deze zijde van het huwelijk vanuit Gods Woord gezien. We zijn begonnen met het Oude Testament. Het bleek dat onder Israël trouwen geen zaak van twee mensen alléén is geweest. De familie was erbij betrokken. Men trouwde niet heimelijk maar in het openbaar. Er waren getuigen. In latere tijd was dat niet alleen de familie maar ook een dorp of stadje.

Ik kan er hier nog iets aan toevoegen. Ook op een andere manier spreekt in het Oude Testament het feit dat het huwelijk mede een zaak van anderen is. Daar zijn verschillende Wetten tegen ongeoorloofde praktijken in het huwelijk bijv. in Deuteronomium. Het lijkt me hier niet de plaats om erover uit te weiden. Alle dingen stichten niet, al denken daar velen anders over in onze tijd. Maar ieder die de Wetten van Deuteronomium 22 en 24 leest zal het weten dat daar duidelijk het huwelijk niet voorgesteld wordt als een zaak van man en vrouw alleen: zonder anderen, zonder getuigen is het niet te denken.

We zouden het over het Nieuwe Testament hebben! Spreekt dat er anders over? Wordt daar een huwelijk voorgesteld in de zin van: een man en vrouw hebben elkaar lief, willen elkaar trouw blijven en gaan maar zonder enige officiële vorm samenwonen? Ik meen van niet. Het tegendeel spreekt.

Voor het Nieuwe Testament geldt nog meer dan voor het Oude Testament dat we daar geen tekening krijgen van het totaal rond het

huwelijk. De vragen, hoe het precies gegaan is, worden daar niet beantwoord. Daar is het ook niet om te doen in de Evangelieën of andere gedeelten. Het gaat daar meer over het trouwen als gebeuren en de personen, die er bij betrokken zijn. We lezen van een bruiloft, van bruid en bruidegom, van de vriend van de bruidegom, van de genodigden. Over de staat van het huwelijk wordt meer geschreven als het over de zonden op dit gebied gaat zoals echtbreuk en ontucht. Een boek als van dr. L. van Hartingsveld „Het huwelijk in het Nieuwe Testament” geeft daar een schat van gegevens over. Dat boek heeft het ook over een huwelijkscontract, dat men in Israël gekend moet hebben in de tijd, waarvan het Nieuwe Testament spreekt. Alléén: het Nieuwe Testament zelf spreekt daar niet van. Bronnen buiten de eigenlijke openbaring maken er melding van. Daarom gaan we er maar aan voorbij. Het lijkt mij ook niet nodig om dat te weten. De gegevens van het Nieuwe Testament zelf geven genoegzaam duidelijke aanwijzingen van een „officieel” huwelijk met getuigen. Daar hoeft geen twijfel over te bestaan.

Het is waar dat niet iedere geschiedenis, die van een huwelijk spreekt of iedere vermelding van een persoon, die in het huwelijk een plaats heeft, de bedoeling heeft iets te zeggen over het „officiële” van het huwelijk. De geschiedenis van de bruiloft te Kana bijv. is niet gegeven om de heiligheid van het huwelijk te bewijzen. De Zoon des mensen heeft daar Zijn héérlijkheid geopenbaard. Maar daarom ligt er wel een duidelijke aanwijzing in, hoe hoog de Heere Jezus de instelling van het huwelijk geschat heeft. Ons formulier spreekt er niet ten onrechte van dat „de Heere Jezus Christus die-de huwelijke staat — zo hoog geëerd heeft met Zijn tegenwoordigheid, giften en wondertekenen te Kana in Galilea om daarmede te betuigen, dat de huwelijke staat behoort eerbaar gehouden te worden door allen. ”

Nu we het over de bruiloft te Kana hebben, kunnen we in een ander opzicht een aanwijzing vinden, dat onder Israël in de Nieuw-Testamentische periode het huwelijk een openbare zaak was met vele getuigen. Opmerkelijk is dat in het Grieks het woord voor „bruiloft” en „huwelijk” hetzelfde is. Als er in Johannes 2 : 1 staat: „en op de derde dag was er een bruiloft te Kana. ” dan staat er precies hetzelfde woord in Hebreë 13 : 4, „... het huwelijk is eerlijk. ...”. In feite zijn huwelijk en bruiloft één. Het ging er anders toe dan bij ons. De huwelijks-sluiting vindt plaats vóór de bruiloft. De bruiloft heeft vandaag bij ons geen betekenis voor de wettigheid van het getrouwd zijn. Als deze niet gehouden wordt, is het huwelijk er even wettig om. Dat was toen zo niet. Het huwelijk wordt pas een feit op de bruiloft zélf. Het was een openbare gelegenheid, waardoor de geldigheid van het huwelijk tot de gehele gemeenschap sprak.

Er is een andere aanwijzing in het Nieuwe Testament, die laat zien hoe onder Israël het huwelijk niet als een zaak van man en vrouw alleen te zien is. We horen daar meer dan één maal van de vriend van de bruidegom. Aan één tekst wil ik hier denken nml. aan Johannes 3 : 29: „Die de bruid heeft is de bruidegom, maar de vriend des bruidegoms, die staat en hem hoort, verblijdt zich met blijdschap om de stem des bruidegoms. ...”

We weten dat het hier gaat om Johannes de Doper. Er is een verschil over de reiniging, over de reinigende kracht, die in de doop van Jezus en die van Johannes gepredikt werd. De discipelen van Johannes zijn verontrust over de afnemende belangstelling van het volk bij Johannes en de steeds toenemende bij Jezus. Zij krijgen van Johannes een goed antwoord. Hij treedt terug in het zoeken van zijn eer en tekent zichzelf als de vriend van de bruidegom. In die benaming komt het voorrecht uit dat hij mag zijn de vriend van de Bruidegom, die tot taak heeft de bruid te leiden tot Hem. Maar hij is de Bruidegom niet. Die hééft de bruid. En de echte vriend van de Bruidegom verheugt zich in vervulling van zijn taak: de ontmoeting, de gemeenschap van de bruid met haar Bruidegom.

Maar hier komt het uit wat in die tijd een „vriend van de bruidegom” was. Het was maar geen ceremoniemeester, zoals die vandaag allerlei regelt voor de bruiloft. Hij is meer. Aan hem is in die tijd niet alleen de regeling en voorbereiding van het feest

opgedragen. Hij heeft zijn taak ook in de bekrachtiging van het huwelijk. Hij neemt de bruid bij de hand en leidt haar tot haar bruidegom. Hij constateert dat beide partijen aan de voorwaarden van het huwelijk hebben voldaan. Het is dus maar niet iemand die uit belangstelling komt, enkel al vriend. Hij heeft in feite een officiële functie.

Het behoeft dus geen vraag te blijven of er duidelijke aanwijzingen zijn ook in het Nieuwe Testament dat men het huwelijk niet maar zo aanging. De familie wist ervan, de gemeenschap rondom: deze man en vrouw gaan voortaan als gehuwden door het leven.

De vraag kan opkomen zowel bij de gegevens van het Oude- als het Nieuwe Testament: dit zijn aanwijzingen, maar kunnen we nu zeggen dat ze voor ons vandaag normatief zijn? Die vraag kan verschillend bezien worden. Normatief is uiteraard niet dat vandaag het huwelijk op precies dezelfde wijze gesloten zal worden als in de tijd van Oud- en Nieuw-Testament. Dat gebeurde toen al niet. In de tijd van de aartsvaders was het anders dan in de tijd, dat Israël een gevestigd volk geworden was. Dát is het niet. Wij trouwen anders dan in Israël, zoals men vandaag anders trouwt in ons land dan in landen, waar de Overheid het anders geregeld heeft. Maar wel: als we in Gods Woord zien: geen huwelijk zonder getuigen, dan gaat het wel over een normatieve zaak. Omdat ten diepste die vormgeving in de Bijbel niet los te denken is van het huwelijk als instelling van God. Het gaat uiteindelijk om de vraag: erken ik het huwelijk als instelling van God of niet. Men moge zeggen: nergens zegt Gods Woord met uitdrukkelijke woorden dat God de huwelijksluiting heeft ingezet. Maar dan is er maar één antwoord: Gods Woord zegt meer dan één keer dat God het huwelijk heeft ingezet. En wie het huwelijk laat kan niet anders dan „nee” zeggen tegen allen die menen dat zij het zelf wel uit kunnen maken.

Ik ben altijd nog blij met ons oude huwelijks-formulier. In de tijd, die we beleven mag het nog meer gewaardeerd worden. Voordat bruid en bruidegom openlijk het ja-woord uitpreken wordt gevraagd: „Daarom gij. . . , nadat gij verstaan hebt, dat God de Huwelijke staat heeft ingezet heeft; en wat u daarin van Hem bevolen is; zijt gij des zins en willens in deze heilige staat alzo te leven, gelijk gij hier betuigt voor de Christelijke gemeente; en begeert gij dat deze uw Huwelijke staat bevestigd worde? Duidelijk wordt hier onder het licht van de instelling van God het ja-woord gesteld. Wat een grote verantwoordelijkheid hebben we in onze tijd, dat we het licht van die instelling van God toch blijvend boodschappen. Wél bewogenheid met allen die hierin afdwalen maar alléén in het onverminderd vasthouden aan wat God heeft verordend.

Ds. D. Slagboom

De orde des heils

3.

De Wedergeboorte

Het grote wonder

De tweede weldaad van de orde des heils is de wedergeboorte.

Wij verstaan daaronder: de levendmaking van de geestelijk dode zondaar. De Schrift spreekt ten deze over „een van boven geboren worden”, een „geboorte uit God”, en onze belijdenis spreekt, over „een tweede geboorte”.

Het grote wonder van de onwederstandelijke kracht van Gods genade en Geest wordt ons hierin gepredikt.

Wie immers kan een dode levend maken?

Dat kan God alleen!

Hij roept zondaren, uit de dood tot het leven, uit de duisternis tot Zijn wonderbaar en heerlijk licht.

Deze levendmaking is niet los te denken van Christus, die - zoals de Schrift zegt - „ons Leven is”.

Zo ligt er een nauw verband tussen de wedergeboorte en de inlijving in Christus. Het leven, de opstandingskracht van Christus wordt verheerlijkt in het hart. Dat leven breekt de krachten van de oude mens en brengt tot openbaring de krachten van de nieuwe mens.

Deze levendmaking brengt een algehele innerlijke vernieuwing tot stand.

Geen nieuwe schepping, maar vernieuwing door herschepping!

Spreekt de belijdenis over „nieuwe hoedanigheden”, dan bedoelt zij daarmede geen andere hoedanigheden, maar alleen die hoedanigheden, die tot het wezen van de mens behoren.

Zo wordt het hart veranderd, het verstand verlicht, de wil omgebogen, de hartstochten geregeld. De mens moet kortom door herschepping weer worden wat hij was, namelijk beelddrager Gods!

Deze wedergeboorte kunnen wij onderscheiden als een wedergeboorte in engere zin en in ruimere zin.

Onder wedergeboorte in engere zin verstaan wij de inplanting van het nieuwe leven.

Onder wedergeboorte in ruimere zin de openbaring van dat nieuwe leven in de dagelijkse bekering of heiligmaking (art. 24 N.G.B.; zondag 33).

Het één zowel als het ander laat ons zien het grote wonder van de ontfermende liefde Gods over geestelijke dode zondaren en van de levenwekkende genadekracht des Heiligen Geestes.

Hier valt alles van de mens buiten.

Deze genadeweldaad - zegt onze belijdenis - werk God naar de vrijmacht van Zijn genade „zonder ons in ons”. „Het is een gans bovennatuurlijke, een zeer krachtige, en tegelijk zeer zoete, wonderbare, verborgene en onuitsprekelijke werking, dewelke . . . in haar kracht niet minder noch geringer is dan de schepping of opwekking der doden”.

Middellijke of onmiddellijke wedergeboorte
Daar het voorwerp van de wedergeboorte de geestelijk dode zondaar is, heeft men wel gepleit voor een onmiddellijke wedergeboorte, een wedergeboorte dus, die zou plaats vinden zonder een middel, zonder het middel van de prediking des Woords.

Hoe zou een geestelijk dode kunnen horen? De eerste, rechtstreekse, onmiddellijke daad Gods zou dan zijn de levendmaking. In deze levendmaking zou het vermogen geschonken worden het Woord Gods te kunnen horen, daarop acht te geven en de wedergeboorte te laten uitkomen in de bekering.

De orde des heils krijgt dan een andere volgorde. Men spreekt dan niet over: roeping, wedergeboorte, maar over: wedergeboorte, roeping.

De vorige maal wezen wij er reeds op, dat op deze lijn ligt de zo gevaarlijke leer van de dormante of slapende wedergeboorte en de leer van de veronderstelde wedergeboorte. De prediking des Woords komt dan niet tot de geestelijk dode zondaar, maar tot de verondersteld geestelijk levend gemaakte zondaar!

Hoe gevaarlijk, hoe bedriegelijk voor de eeuwigheid!

Lezen wij, zonder vooropstelling van een bepaald theologisch denken, Schrift en belijdenis, dan spreken Schrift en belijdenis duidelijk over een middellijke wedergeboorte!

Een wedergeboorte dus door middel van het Woord Gods!

Wij lezen in Jac. 1 : 18: „Naar Zijne wil heeft Hij ons gebaard, door het Woord der waarheid”. En in 1 Petr. 1 : 23-25: Gij, die weergeboren zijt, niet uit vergankelijk zaad, maar uit onvergankelijk zaad, door het eeuwige Woord Gods”.

Zie voorts Can. 3, 4, art. 12; art. 17; art. 24 N.G.B.; art. 35 Cat. Zondag 25 vr. 65.

O zeker, deze wedergeboorte wordt niet gewerkt door middel van de uiterlijke prediking alleen, maar door de prediking, gepaard gaande met de bijzondere onwederstandelijke kracht van de Heiligen Geest. Het Woord Gods, wordt dan ook genoemd „levend en krachtig, en scherp snijdender dan enig tweesnijdend zwaard, en gaat door tot de verdeling der zielen en des geestes, en der samenvoegselen en des mergs en is een oordeler der gedachten en der overleggingen des harten”.

Deze middellijke wedergeboorte sluit ook de kinderen en zuigelingen niet uit, die leven onder de bediening van het Woord en der Sacramenten.

Uiteindelijk blijft de wedergeboorte en voor volwassenen en voor kinderen en zuigelingen: het grote wonder! Niet te verklaren door het denkend verstand, maar alleen te verklaren uit de vrijmacht van Gods liefde en het wondere, onwederstandelijke werk van God en Heilige Geest!

De noodzakelijkheid van de wedergeboorte
Bij onze intrede in het leven, bij onze eerste gang naar Gods huis, is ons duidelijk gezegd: „dat wij van nature zijn kinderen des toorns

en dat wij het rijk Gods niet kunnen binnengaan, tenzij wij wederom geboren worden”.

Wij zijn dus niet wederomgeboren, wij mogen het ook niet veronderstellen! Maar wij moeten wederomgeboren worden!

Deze daad Gods is in de eerste plaats noodzakelijk voor het leven.

Deze levendmakende daad Gods impliceert in principe: de bekering, het geloof, de rechtvaardigmaking, de heiligmaking, de heerlijkmaking!

Ontbreekt deze wortel, de wortel van het nieuwe leven, dan is de bekering, het geloof, de rechtvaardigmaking, de heiligmaking alleen maar schijn zonder wezen!

Beschaving, zedelijke verbetering, een verstandelijk beschouwend geloof is niet genoeg, wij moeten in de eerste plaats wederom geboren worden!

‘t Werk des Geestes begint van binnen uit! En waar het werk des Geestes van binnen uit begint, daar komt het ook naar buiten openbaar!

Als kenmerken noemt de schrift: de droefheid naar God, een leedwezen over de zonde, het haten en vlieden van de zonde, een lust om voor God te leven. Een hartelijk, biddend, werkzaam begeren der ziel om in Christus met God verzoend te worden. Onze belijdenis sprekende over de wedergeboorte, zegt: „De wijze van de werking kunnen de gelovigen in dit leven niet volkomenlijk begrijpen, ondertussen stellen zij zich daarin gerust, dat zij weten en gevoelen, dat zij door deze genade Gods met het hart geloven en hun Zaligmaker liefhebben”.

Deze wedergeboorte in engere zin zal zich openbaren in de wedergeboorte in de aller-ruimste zin, waarvan de Heere Jezus sprak, zeggende tot Zijn discipelen: „Voorwaar Ik zeg u, dat gij die Mij gevolgd zijt . . . in de wedergeboorte, wanneer de Zoon des mensen zal gezeten zijn op de troon Zijner heerlijkheid, dat gij ook zult zitten op twaalf tronen, oordelende de twaalf geslachten Israëls”.

M. Baan

Zondagshelliging: gebod of traditie? 5.

Alle dagen gelijk, en toch . . .

Men zou nog kunnen vragen: Hoe leest u dan Koll. 2 : 16?

Paulus schrijft daar: „Dat u dan niemand oordele in spijs of in drank, of in het stuk des feestdags, of der nieuwe maan of der sabbatten; welke zijn een schaduw der toekomende dingen, maar het lichaam is van Christus”.

Paulus zegt hier dus dat de sabbat de schaduw van Christus was. Zoals een persoon die ons tegemoet komt, zijn schaduw vooruitwerpt. Wij kunnen zelfs iemands schaduw al waarnemen terwijl wij de persoon zelf niet zien. Zo was dus de uitwendige sabbatsrust een schaduw van Christus, Die de Rust, de Vrede van de Zijnen is. Daarom zijn de christenen niet meer verplicht de Joodse schaduwachtige sabbat te houden. De sabbat was immers een schaduw van de toekomende dingen (n.l. van Christus). Wanneer nu christenen veroordeeld worden vanwege het feit dat zij die joodse sabbat niet meer onderhielden, dan behoeven zij zich daaraan, zegt Paulus, niets gelegen te laten liggen. De sabbat heeft als ceremoniële „schaduw” van Christus afgedaan.

Deze woorden te gebruiken voor de afschaffing van alle „vierdagen”, ook van de zondag, zoals ds. M.R. van den Berg doet, is onjuist. „Wie de ene dag hoger stelt dan de andere en de onderhouding ervan als een absolute eis, als ’n gebod van God, naar voren brengt, is blijven steken of weer teruggevallen in de schaduwen uit de tijd voor Christus. Hij heeft Christus uit het oog verloren en is het contact met Hem en Zijn werkelijkheid kwijtgeraakt. Daarom schrijft Paulus aan de Kolossensen: Pas op dat je je niet door die eis laat overdonderen. Want dan zou je de prijs missen”, aldus de Ned. Geref. predikant.

Zo zou Coccejus het ook hebben kunnen zeggen. Wij houden het liever bij Gen. 2 : 3. En wat Kol. 2 : 16 betreft en Rom. 14 : 5, 6, plaatsen die gebruikt worden om de „eeuwigdurende regel van het sabbatsgebod” (Calvijn) ongedaan te maken, wij zeggen dat Paulus hier spreekt met het oog op het „bijgelovige gebruik” van de sabbat als rustdag. Het is dwaasheid de schaduw te handhaven als de Persoon zelf gekomen is.

Calvijn kreeg in zijn tijd reeds het verwijt van judaïsme te horen: juist vanwege zijn pleidooi voor de zondag als scheppingsordening en noodzakelijk voor de goede orde van de kerk. Het benadrukken van het onderhouden van één rustdag per week leek in strijd te zijn met de vrijheid in Christus. Hij wees dit verwijt van de hand. „Ik antwoord dat wij geenszins de dagen onderhouden alsof in de feestdagen (ook de zondag) enige religie of heiligheid ware, maar dat men acht heeft op de regering en orde (n.l. in de gemeente) en niet op de dagen. - Zo dan wie de ceremonieën (n.l. van de jódse sabbat) weder in ’t gebruik brengt, die verduistert de openbaring van Christus of berooft Christus van Zijn kracht en maakt Hem als ledig”. Dat u niemand oordele: hij verbiedt de Kolossensen zich als onder een onbillijk juk te stellen. „Hij vermaant dat het razernij is dat men naar de ijdele schaduwen grijpt, als men met de handen het vaste lichaam mag betasten”, n.l. het lichaam van Christus.

Het is m.i. een gevolg van een verkeerde exegeze wanneer men uit Rom. 14 : 5, 6: „De een acht wel de ene dag boven de andere, maar de ander acht al de dagen gelijk”, konkludeert dat dan ook de zondag voor de Nieuwtestamentische kerk geen verplichte rustdag meer is. Zowel in Rom. 14 : 5, 6 als Kol. 2 : 16, 17 spreekt Paulus met het oog op de bijgelovigheid van de Jodenchristenen t.a.v. de Joodse sabbat, die men nog steeds een heilig karakter toeschreef i.t.t. de gewone doordeweekse dagen.

In dat opzicht mogen wij ook zeggen: alle dagen zijn gelijk. De sabbat heeft voor ons haar Oud-testamentische ceremoniële, profetische karakter verloren.

Maar nogmaals in dit ceremoniële gaat het sabbatsgebod niet op, zodat we met ds. van den Berg t.a.v. de glijdende werkweek in de toekomst zouden kunnen afzien van de dag des Heeren als rustdag. Ik denk aan de christenen in de U.S.S.R. Ze zullen in die atheïstische samenleving ook wel zo’n glijdende werkweek hebben. Maar we weten dat op de Dag des Heeren toch christenen samenkomen. Ja nog altijd, onder grote sociale en economische druk.

Is het niet in een kerkgebouw of een schuur, dan maar in het bos, in de ijzige koude, met hun kinderen in de sneeuw. Wat bedoel ik? Dat we maar niet zo snel moeten kapitulieren voor die „glijdende werkweek”. We kennen de praktijk. Wij weten hoeveel „christenen” allang geen bezwaar meer hebben tegen het werken op zondag. Ds. van den Berg kan weten hoe schadelijk die instelling is voor het gemeentelijk leven en voor het geestelijk welzijn van de persoon in kwestie. Maar niet alleen daarom nemen we het verhaal van het „keizerlijke edict” niet over. Omwille van het getuigenis van het Woord zelf niet.

En we zijn er van overtuigd dat ons vasthouden aan de sabbat, vanuit het 4e gebod ons tot zegen zal zijn. We zijn niet bang dat het handhaven van die dag ons zal kunnen scheiden van de liefde van Christus. Integendeel: om te leren in te gaan in de ware Rust (d.i. Christus) heeft de christelijke kerk die dag nodig. Die dag is onmisbaar voor degene die het geheim van de vervulling van de joodse sabbat (Hebr. 4 : 9-11) wil leren verstaan: om te leren rusten van de volbrenging van de werken des vleses en hiernamaals ten volle te rusten van al onze arbeid en boze werken.

„Zo moet de zondag dienen als een toren om erop te klimmen en vandaar uit van ver de werken Gods te beschouwen, zonder verandering van beneden. En als dat goed betracht wordt, zal de vrucht ervan in de dagen der week niet gemist worden” (Calvijn).

We stemmen met de Geneefse predikant van harte in als hij zegt in zijn Institutie: „dat een volkomen zekere verwarring en verwoesting de kerk boven het hoofd hangt, als die regeling n.l. van de rust op zondag, zou worden weggenomen”.

Waarom? Omdat de zondag meer is dan het kado van een aardse keizer. Omdat de zondagsrust van God gewild is.

ds. L.W. van der Meij.

Maarten Luther

5

5. Op de Wartburg

Keizer Karel verleende Luther — ondanks het vonnis dat hij vogelvrij verklaard was — vrijgeleide voor de terugreis naar Witten-

berg. Frederik de Wijze, de Keurvorst van Saksen, had echter een plan gemaakt met vrienden van Luther, om Luther ergens veilig onder te brengen totdat het gevaar geweken was. Luther wist van het plan af en had er enigszins met tegenzin in toegestemd. Enkele ruiters wisten het plan op een voortreffelijke wijze uit te voeren. Als „gevangene” werd hij meegevoerd naar het kasteel de Wartburg. Vermomd als ridder, werd hij „Jonker Georg” genoemd.

Op de Wartburg heeft Luther één van zijn belangrijkste werken verricht. Hij vertaalde namelijk het Nieuwe Testament van het Grieks in het Duits. Het was Luthers bedoeling dat het Duitse volk in het bezit zou komen van de Bijbel in een taal die iedereen kon lezen en begrijpen. Het doel was dus geheel religieus. Twee zaken wijzen hier op Luthers bijzondere gaven.

1. Dit grote werk werd verricht in minder dan drie maanden.

2. Het bewijst dat Luther één van de grootste taalkundigen was die Duitsland ooit gekend heeft.

Het Oude Testament werd later ook vertaald maar kwam met behulp van Melanchton, Luthers beste vriend en medewerker, en andere pas in 1534 tot voltooiing. De vertaling was voor ons land van groot belang. Want deze werd meteen in het Nederlands vertaald en bijna 100 jaar gebruikt.

6. Terug in Wittenberg

Op de Wartburg werkte Luther aan de vertaling van de Bijbel. Maar toch klopte het hart van de hervorming in Wittenberg. Luther merkte dat zijn afwezigheid niet in alle opzichten zo gunstig was. Daarom besloot hij ondanks het gevaar dat hem voortdurend dreigde naar Wittenberg terug te keren.

Melanchton was in een zekere zin Luthers rechterhand. Deze begaafde taalgeleerde was ook een bekwaam theoloog. Zachtmoedig van karakter probeerde hij naar Luthers inzichten leiding te geven. Hij miste ergens de krachtige persoonlijkheid van Luther en kon daardoor sommige collega's, die op een meer radicale en revolutionaire wijze het verloop van de hervorming voorstonden, niet voldoende remmen.

Andreas Karlstadt, een van de eerste professoren van Wittenberg, onder wie Luther promoveerde tot doctor in de theologie, was één van de meest radicale leiders. Luther heeft zich krachtig en moedig tegen Karlstadt verzet. Karlstadt wilde niet alleen alles vlugger doen verlopen maar was ook een voorstander van geweld en bevorderde de beeldenstorm. Luther was sterk tegen geweld en ook tegen de beeldenstorm. Hij zei dat het Woord van God zijn kracht deed. Als de kerk geweld had moeten gebruiken, waarom had de Heere Jezus dan toch in het begin van de kerk vissers tot apostelen geroepen?

Maar wat Luther nog meer hinderde in Karlstadt was dat deze schuldig was aan geestdrijverij. Karlstadt zette vaak de Bijbel aan de kant en benadrukte dat de Heilige Geest hem leidde buiten de Bijbel om. Gelukkig heeft Luther die dwaling heel sterk bestreden. Ergens was hij scherper tegen Karlstadt dan tegen de Paus. Zijn terugkomst in Wittenberg had zo een goede en noodzakelijke invloed op het verdere verloop van de hervorming.

V. Zijn huwelijk en gezinsleven

In het jaar 1525 trad Luther in het huwelijk met Katharina van Bora. Katharina had de leer van de hervorming aangenomen. Evenals haar man had zij het klooster verlaten. Luther had eerder niet aan de mogelijkheid van een huwelijk willen denken. De voornaamste reden hiervoor was, dat hij steeds in levensgevaar was. Dat vond hij voor een toekomstige vrouw een te groot bezwaar. Toen hij later van gedachte veranderde en met Melanchton over zijn huwelijksplannen sprak, was deze er helemaal op tegen. Niet om principiële redenen, maar uit vrees voor de reacties van anderen. Luther kon de bezwaren van Melanchton niet delen. Als het immers toch goed was om te trouwen, waarom zou hij er dan niet openlijk voor uit komen?

Luther heeft een gelukkig huwelijk gehad. In het begin was het salaris van Professor Luther niet toereikend voor hen om er samen van te leven. Voor het schrijven van zijn vele boeken heeft Luther nooit geld willen ontvangen. De Keurvorst Frederik de Wijze begreep de omstandigheden van het

jonge echtpaar. Het klooster, waar Luther reeds jaren vertoefd had en waaraan hij zulke goede herinneringen had, mochten zij als hun woning inrichten. De Keurvorst verdubbelde het salaris van Luther en zond hem vaak manden met levensmiddelen. Katharina was een bekwame vrouw die een goede invloed op Luther had. Ze hadden zes kinderen, drie jongens en drie meisjes. Vier wezen — kinderen van familieleden — ontvingen een liefdevolle verzorging in het gastvrije „klooster”. Het huwelijk en gezin van Luther is voor velen, vooral in Duitsland, een goed voorbeeld geweest.

— Alice Hamstra.

Ontmoetingsdag te Kampen

We willen weer even wijzen op de ontmoetingsdag, die **D.V. zaterdag 27 augustus a.s.** te Kampen zal worden gehouden in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente aan de 2e Ebbingestraat. Dit gebouw hebben we nu al enige jaren voor dit doel ter beschikking, door de welwillende medewerking van de kerkeraad van die gemeente. Het gebouw is zeer gunstig gelegen en juist voor ons geschikt.

Het programma voor die dag ziet er als volgt uit:

Morgensamenkomst, aanvang 10.30 uur
opening: Ds. G. Blom van Meerkkerk
spreker: Ds. D. Slagboom van Katwijk
slotwoord: Ds. J.P. Boiten van Schiedam

Pauze

Middagsamenkomst, aanvang 2 uur
opening: Ds. H. van Leeuwen van Driebergen
spreker: Ds. P. Beekhuis van Rotterdam-Kralingen
slotwoord: Ds. H.C. van der Ent van Dordrecht-centrum.

Deze middagsamenkomst zal ongeveer om 4 uur eindigen. De bezoekers kunnen dus tijdig vertrekken. Daardoor is grote afstand geen bezwaar.

Zoals bekend wordt er weer gratis consumptie verstrekt. De ervaring leert, dat de bezoekers het goed maken door wat zij vrijwillig geven of in de collecte stoppen.

Er zal weer een boekentafel zijn, waar men weer goede boeken kan kopen en bestellen.

B.

Voor de jeugd

Het Zonnekind 63

Beste jongelui!

„Toen kloofde God de holle plaats, die in Lechi is, en er ging water uit van dezelfde, en hij dronk. Toen kwam zijn geest weder en hij werd levend”.

Rich. 15 : 19a

De grote Simson die met een ezelskinnebak duizend Filistijnen verslagen had, is een kleine man geworden, die van dorst dreigde om te komen. God had hem klein gemaakt. Dat is voor God maar een wenk van Zijn alvermogen. Hem staan vele middelen ten dienste om de mens klein te maken. Gelukkig zijn diegenen die er weet van hebben, wat het zeggen wil, klein te worden voor God. Want dan gaat men zijn afhankelijkheid van God beleven. Men komt dan aan de voeten van God terecht. En er is geen betere plaats dan om aan Zijn voeten te verkeren. Want Hij slaat toch, schoon oneindig hoog. Op hen het oog, Die need'rig knielen. Beste vrienden, weten jullie daar ook van? Vooral als je jong bent, kun je zo op je vermogen steunen. De een doet het op zijn kracht. De ander op zijn verstand. Een derde op zijn positie die hij in het leven heeft weten te veroveren. En ga zo maar door. Heel dikwijls laat God de mens in zijn waan rondlopen. Totdat zij van de top van eer in eeuwige verwoesting neerstorten. Doch Zijn volk wordt wel eens streng aangepakt. Zij worden dan gekastijd. Wanneer de Heere dat doet, doet Hij het altijd uit liefde. Al kan men dit niet altijd bekijken. Soms kan men heel boze gedachten omtrent de Heere hebben, wanneer Zijn slaande hand ons treft. Doch als het nut van de kastijding wordt ingezien, dan kan men er ook dankbaar voor zijn. Het behoort dan bij de geestelijke opvoeding van de kinderen. Kastijding, wanneer zij geheiligd wordt aan het hart, kan dat zelfs wel eens dienen als een bewijs van het kindschap. En niets is in deze wereld zo groot, dan een kind van God te

mogen zijn. Want dan heeft men een Vader in de hemel, zoals er op aarde niet één vader bestaat. Hij is de Almachtige, Schepper van hemel en aarde.

Dat heeft Simson ook mogen beleven. Want toen hij van dorst dreigde om te komen „toen kloofde God de holle plaats, die in Lechi is”. Simson kreeg hier te beleven wat er staat in ps. 116:

*Ik lag gekneld in banden van de dood,
Daar d'angst der hel mij alle troost deed missen.*

*Ik was benauwd, omringd door droefnissen,
En riep de HEER' dus aan in al mijn nood:*

Och HEER', och wierd mijn ziel door U gered?

Toen hoorde God,...

Ja, dat is nu het wonder: Toen hoorde God! God hoorde niet om het roepen van Simson. Want dan zou er waardigheid in het roepen hebben gelegen. En daar ligt nooit waardigheid in. God kan geen mens horen „om” zijn bidden. Daar zijn wel mensen die dat denken. Ook jonge mensen. Niet dat zij het met zoveel woorden weten te zeggen, terwijl toch hun spraak hen openbaar maakt. Zij zeggen dan b.v., als ze tot bidden worden opgewekt, daar dit de weg is waarlangs God Zijn zegen geven wil:

Ik heb al zo veel gebeden. Of: Ik heb al zo lang gebeden. Maar het helpt allemaal niets. En als men dan niet dadelijk verkrijgt, wat men begeert dan vindt men God eigenlijk maar onrechtvaardig. Want anderen bidden maar één keer, of bidden soms zelfs helemaal niet, terwijl zij toch gegrepen worden. Men kan dit dan allemaal maar moeilijk verwerken. De oorzaak van zulke gedachten ligt ten diepste in de waardigheid die men aan zijn gebed toekent.

Dus vrienden, onthoudt het goed: God hoort nooit om het gebed. Hij doet het wel op het gebed. Op uw noodgeschrei, deed Ik grote wonderen.

Dat mocht Simson ook beleven. God deed op zijn noodgeschrei grote wonderen. Alle wonderen die God doet zijn groot. Wij zien ze meestal niet. En als we ze nog zien, bekijken we ze door een verkleinglas. Dan schrompelen de grote wonderen tot „niet” weg. Doch als ze met door de Heilige Geest geopende ogen gezien worden, dan worden ze als groot gezien. Dan gaat men die dichter verstaan die zeide:

Des HEEREN werken zijn zeer groot.

Wie ooit daarin zijn lust genoot,

Doorzoekt die ijd'rig en bestendig...

Wie de grote werken des Heeren doorzoekt, ontdekt in de werken de grote God. Tegenwoordig onderzoekt men heel veel. Doch men doet het alleen met zijn natuurlijk verstand. En dat is verduisterd. Het onderzoeken heeft dan tot gevolg, dat men de grootheid van God niet opmerkt, en dat des mensen grootheid geroemd wordt. God wordt dan vernederd en het schepsel wordt verheerlijkt. Het is een wonder als het anders is.

Toen hoorde God. . . „toen kloofde God de holle plaats, die in Lechi is”.

De plaats waar Simson zich bevond, leverde geen water, wat de dorst van Simson zou kunnen lessen. Doch God kloofde de holle plaats. Daar is in de dicht bij zijnde rots een uitholling geweest. Er staat in het oorspronkelijke een woord dat ook door mortier vertaald kan worden. Tegenwoordig zijn er stukken geschut, die ook mortieren worden genoemd. Dat zijn zeer gevaarlijke stukken. De mortieren die mensen maken, hebben alleen maar ten doel om mensen te doden. Zo ver heeft de mens het zonder God gebracht. Alles wat hij uitvindt, en wat als een schepping van de mens wordt geprezen, is op vernietiging van de mens aangelegd.

Doch in de betekenis van een stuk geschut was het woord „mortier” in de tijd van Simson niet bekend. Je komt het woord tegen in Spr. 27 : 22: „Al stiet ge de dwaas in een mortier met een stamper in het midden van het gestoten graan, zijn dwaasheid zou van hem niet afwijken”. En mortier is dus een holligheid die de vorm heeft van een kom of bekken. En dat wordt nu door de HEERE gespleten. We gaan hier niet vragen hoe dat allemaal kan en hoe dat allemaal gebeurd is. Want we hebben hier met een wonder te doen. En wonderen kun je nooit verklaren. Wonderen moet je alleen maar bewonderen.

Wie in een almachtig God gelooft, wil ook geen poging ondernemen om een wonder te verklaren. Want als het van de mens uit verklaard kan worden, is het geen wonder meer.

Wie gelooft dat God de hemel en de aarde geschapen heeft, met alles wat er in en er op is, weet dat God ook een klein waterbekken uit een rotssteen kan doen voortkomen. Dat bekken werd met water gevuld. Verfrissend en verkwikkend water. Het nodigde Simson uit om te drinken, wat hij dan ook gaarne deed. Het resultaat bleef niet uit. Want „toen kwam zijn geest weder en hij werd levend”.

Ik zal niet proberen jullie te vertellen hoe dat water Simson gesmaakt heeft. Want het is gewoon water geweest en toch was het buitengewoon water. Hij heeft hier letterlijk gedronken uit de hand van God. Want in die holligheid in de steenrots zie ik Gods hand afgebeeld. En wat is nu rijker dan als een kind uit de hand te mogen drinken van een **almachtige Vader? Wat Vader geeft is altijd goed.** Het smaakte daarom ook zeer goed. Hij heeft er de liefde van de Vader in geproefd en beleefd: Milde handen en vriendelijke ogen zijn bij U van eeuwigheid. Zijn geest kwam weder en hij werd levend. Simson werd er als 't ware door herboren. Hij werd er een geheel ander mens van. Hij werd door dit water als van de rand van de dood weggehaald. Hij werd hersteld, gelijk weleer.

Simson werd door dit wonder Gods grotelijks beweldadigd. Weten jullie daar ook van? God kan nog verkwikkingen bereiden op de weg van het leven, die vaak zo moeilijk kan zijn. Misschien zegt iemand wel: Maar zulke wonderen gebeuren tegenwoordig toch niet meer? Dat zou ik niet al te haastig zeggen. We hebben een nat voorjaar gehad. We gaven daar ook in deze artikelen aandacht aan. Nu we dit artikel schrijven is het buitengewoon warm. Het is een tropische hitte. Alles dorst naar water. En als het dan gaat regenen geeft God water „mild en overvloedig”. Dat regenwater is hemelwater. Het daalt uit de hemel neer. Het komt van boven, bij God vandaan „Dië regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen”.

Dat is niets bijzonders, zegt de natuurwetenschapper. Hij kan het allemaal verklaren, **naar hij denkt.** Doch hij kan met al zijn kunde niet één druppel water produceren. Wie daar oog voor krijgt, gaat in het heel „gewone regenwater” Gods hand zien. Staat het zo ook niet in de heidelberger Catechismus, dat regen en droogte ons niet overkomen bij geval, doch dat het ons door een Vaderlijke hand wordt toegebracht. Wat heeft Vader toch grote handen, zegt het Kind. Wat heeft Vader milde handen, zegt het Kind. Zijn jullie kind? Gelukkige kinderen, die zo'n Vader hebben, wiens Vader God is. Ik moet dit artikel weer gaan beëindigen. De volgende keer verder.

Inmiddels zit ik ook te bedenken dat de Bewaar het Panddag in Kampen weer in het zicht komt. De plaats is voor velen reeds een bekende plaats. Het is een mooie gelegenheid die ons steeds weer ter beschikking wordt

gesteld. We zijn daar de Ger.Gem. erg dankbaar voor. Laten we er ook een dankbaar gebruik van maken en ons op 27 augustus allen „present” melden in Kampen. Dan kan het onder de zegen des Heeren een goede dag worden.

Jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent

Boekbespreking

Uitgeverij Stark-Texel, postbus 302,
1794 ZG Oosterend, tel. 02223-661

Werkjes van J. Bos Hzn. Er zijn vier boekjes in een serie-omslag verschenen, n.l.: 400 Bijbelse vragen voor jong en oud, met antwoorden, uit de Bijbel, prijs f 5,95. Vragen over God voor jong en oud; de vragen over God zijn beantwoord met Bijbelteksten, prijs f 4,35.

Goddelijke waarheden als gouden appels in zilveren schalen; opmerkingen uit de Bijbel, met toelichting, Bijbelteksten en Psalmen, prijs f 7,45. 1000 open Bijbelse vragen met verwijsteksten voor de antwoorden, prijs f 6,25.

Op het eerste boekje hebben we een poosje geleden al gewezen. We volstaan nu met een aankondiging. Het blijkt dat dergelijke boekjes in een behoefte voorzien. Hier en daar kunnen we een vraagteken plaatsen. B.v. als de schrijver zegt, derde boekje, blz.

Stationssingel 50
Tel. 08385-13978
Postbus 177
3900 AD Veenendaal

1958 - 25 Jaar - 1983

Woninginrichting en stoffering

Meubelen en vloerbedekking
Gordijnen - zonwering enz.

Vrijblijvend komen wij bij U aan huis met onze stalen collecties.

Bel ons eens voor een afspraak.

Beleefd aanbevelend
B. Elderkamp
Frankenord 17
Rotterdam
Tel. 010 - 823487

„Repos Ailleurs” te Driebergen, RUSTOORD voor eenzaam, herstellen, oververmoeiden en zij die, binnen eigen kring, er eens uit willen of moeten. Houdt u Gods Dag in ere en bent u afkerig van t.v. e.d., belt u dan eens 03438 - 12466.

Wel eens op TEXEL geweest?

Beslist de moeite waard. Bos, duinen, zee, vogelbroedplaatsen, visgelegenheden, etc., en . . . rust.

U kunt op

‘DE VERRASSING’ gebruik maken van volledig pension voor groot en klein.

Prijzen v.a. f 270,- p.w.

Of u kunt kiezen voor een bungalow met alle comfort of sta-caravan.

Voor 60-plussers speciale voor- en naseizoenprijzen.

Vraag vrijblijvend onze kleurenfolder aan.

Tel. 02223-661 of 391.

STANDVASTIG

Het kwartaalblad van de **GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING** wordt steeds meer gelezen en gewaardeerd. Niet alleen in de gezinnen, maar ook in onderwijskringen wordt de leerzame, informatieve inhoud, over alles wat met bijbelvertalen te maken heeft al meer op prijs gesteld. Door de almaar toenemende stroom van bijbelvertalingen weten velen - vooral de jeugd - bijna niet meer wat er oorspronkelijk geschreven staat.

Vraag een gratis proefnummer aan! Nog beter is het zich als donateur van de GBS op te geven.

Voor een minimum donatie van f 5,- per jaar ontvangt u het kwartaalblad van de GBS viermaal per jaar franco per post en in december de bekende GBS-kalender.

Op aanvraag wordt ook het prijsoverzicht van alle GBS-uitgaven en Bijbels in andere talen, gratis toegezonden.

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING

ANTWOORDNR. 18 3300 WB DORDRECHT

Veilig

Dat kan! Met onze geheel plantaardige vermageringstabletjes bereikt U Uw ideale gewicht.

Tevens uit voorraad leverbaar meer dan 40 kruidenmengsels. O.a. tegen aambeien, bronchitis, eczeem, galstenen, nierstenen, maagzweer, maen, bloedarmoede, ischias enz.

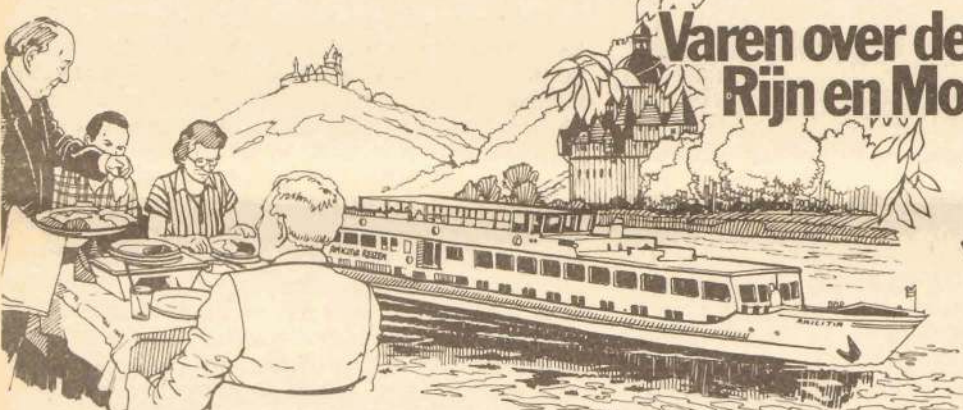
NIEUW. Behalve de kruidentabletjes voor vermagering en vochtafdrijving en tegen zenuwen, ook de soorten tegen reumatiek, verhoogde bloeddruk en vernauwde bloedvaten in tabletvorm verkrijgbaar.

Kuur voor een maand: kruiden 15,-, tabletten 20,-

DROGISTERIJ

Sikking

Barvoetestraat 5, 2011 WL Haarlem. Tel. 023-312882
b.g.g. 023 - 324606. Postgiro 190609

Varen over de Neckar,
Rijn en Moezel.

'n Tweede 3 rivierenreis.

wéér een extra reis
van Amicitia!!

Wegens de grote belangstelling voor onze eerste 3 rivieren-bootreis, hebben wij 'n extra tweede 3 rivierenreis, Neckar, Rijn en Moezel, in ons programma opgenomen. Wie het plan heeft ooit nog eens een bootreis te maken, langs de oevers van de Rijn, Moezel en Neckar, heeft nu de gelegenheid om de reis van z'n dromen te beleven. U vaart langs mooie, oude steden, prachtig natuurschoon en beroemde wijgebieden, oude burchten en kastelen.

Op 20 augustus is het dan zo ver. Met het comfortabele M.P.S. tremella II, begint uw 8-daagse droomvakantie. Op zaterdag 20 augustus vertrekt u per luxe touringcar naar

Koblenz, waar de Tremella II op u wacht. Tijdens de lunch vaart u de Moezel op, naar het schilderachtige plaatsje Cochem. Bij dit bekende Moezelstadje wordt overnacht en de zondagsrust gehouden.

Op maandag vaart u door in de richting van Boppard, waar wij in de loop van de dag aanleggen en overnachten.

Dinsdag verlaten wij Boppard en vaart u langs het mooiste gedeelte van de Rijn. Dit traject van Boppard naar Rüdesheim is het aantrekkelijkste voor vele vakantiegangers. In Rüdesheim wordt aangelegd om te overnachten.

Woensdag vaart u van Rüdesheim naar Heidelberg over de mooie rivier de Neckar. De Neckar met z'n afwisseling behoort tot de mooiste rivier van Duitsland. Ter hoogte van Heidelberg is deze dan ook op z'n mooist. In de loop van de eeuwen zijn langs

de Neckar talrijke burchten, kloosters en kastelen verzeen. Een prachtig voorbeeld hiervan is het bekende slot Heidelberg. 's Middags kunt u dan ook deelnemen aan de excursie naar Heidelberg.

Donderdag moet u helaas afscheid nemen van de Neckar en vaart u weer over de Rijn naar Königswinter, waar wij overnachten om vervolgens deze reis voort te zetten via Keulen naar Düsseldorf om u de

mogelijkheid te geven inkopen te doen. Zaterdag nemen wij afscheid van deze mooie 3 rivieren en koersen wij naar Nijmegen en hopen hier na de lunch aan te komen. Laat deze kans niet voorbij varen en vult uw reisgidsbon in. Om teeluststelling te voorkomen, kunt u alvast telefonisch reserveren.

AMICITIA
VRIENDSCHAPSREIZEN

Bruderdehof 65 Postbus 22
3340 AA Hendrik Ido Ambacht Tel. (01858) 2555

8 daagse 3 rivieren
bootreis Neckar, Rijn en Moezel
vertrek 20 augustus 1983
Prijz v.a. 798,- pp.

Reisgidsbon

Stuur mij uw jubileumreisgids toe.

Naam: Voorl:

Adres:

Postcode:

Plaats:

Deze bon in gefrankeerde enveloppe zenden naar Amicitia Reizen, Postbus 22, 3340 AA Hendrik Ido Ambacht.